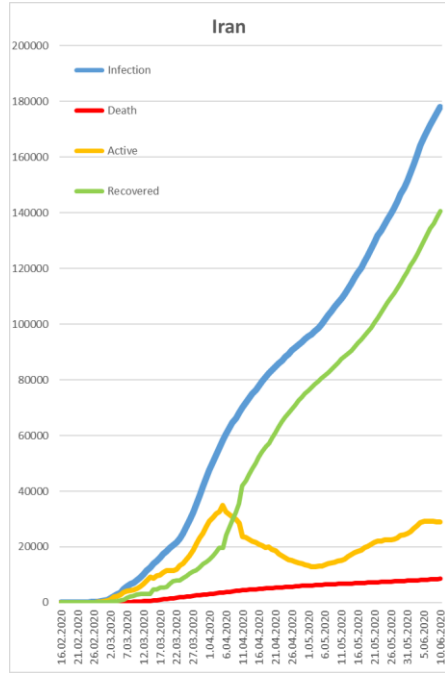

İran, COVID-19 küresel salgını ile en erken karşılaşan ülkelerden birisidir. Bu yönüyle, Çin dışında dünya için önemli bir bilgi kaynağı olarak da değerlendirilebilir.

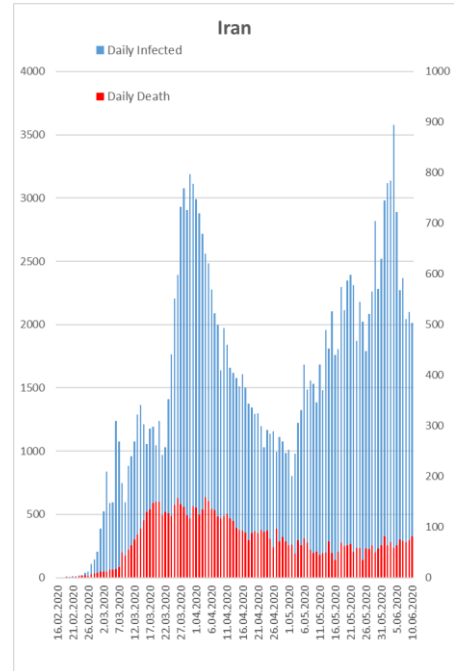

Soldaki grafikte, İran'daki COVID-19 yayılımı görülmektedir. İlk vakalar Şubat'ın ikinci yarısında başlamış ve nihayet Nisan başında tepe noktasına ulaşan aktif vaka sayısı, çok hızlı bir düşüşe geçmiştir. İran bu dönemde yayılımı kontrol için sıkı sosyal önlemler almış, hatta çok önemli dini faaliyet olan Cuma namazlarının bile (geçici olarak) kılınmayacağı fetvasını vermiştir. Yaklaşık 1 ay süre içinde aktif vakalar giderek azalmış ve yayılım kontrol altına alınmıştır.

Ardından ekonomik ve sosyal gerekçelerle yeniden aktif ekonomik yaşam başlatılmış ve bunun sonucu olarak vakalar yeniden artış göstermeye başlamıştır. Bu durum net bir şekilde sarı çizgide ve kısmen (dalgalı şekliyle) mavi çizgide görülmektedir. Yani İran, bu özelliği ile dünyadaki diğer ülkeler için örnek konumundadır. Türkiye'ye çok yakın nüfusu ve coğrafi, sosyolojik benzerliği de hesaba katıldığında, İran'daki gelişmeler Türkiye için önemli bir simülasyon niteliğindedir. Sarı

aktif vaka çizgisi dikkatli takip edildiğinde, Haziran başı itibarıyla hafif bir aşağı yönelme görülmektedir.

İran'daki durumu daha iyi anlamak için, günlük aktif vaka sayılarına bakmak faydalı olacaktır. Sağdaki grafikte, İran'da ilk vakalardan bu yana gerçekleşen günlük vaka sayısı ile günlük ölüm sayıları, çift eksenli bir grafikte yer almaktadır. Grafikten de anlaşılacağı gibi, İran'da ilk bölümde günde 3.000 vaka civarında bir tepe noktası oluştuktan sonra, vaka sayıları Mayıs başında 1.000'in altına kadar inmiştir. Bununla birlikte İran ekonomiyi yeniden başlattığında, vakalar hızlı bir şekilde yeniden yükselmiş ve bu sefer daha yüksek vaka sayıları ile karşılaşmıştır. Bu rakamlar ve durum, Türkiye ile benzerlik arz etmektedir. Bununla birlikte İran'da Haziran başı itibarıyla vaka sayılarında yine bir azalma eğilimi göstermektedir. Buna karşılık Mayıs sonunda gerçekleşen yeni tepenin yol açabileceği olası ölüm vakaları, henüz grafiklere yansımamıştır.

Dolayısıyla İran sadece Türkiye için değil, dünya için de önemli bir örnektir. Yüksek nüfus ve kent/nüfus oranı (Türkiye ile aynı, %76) gibi bir çok unsur, batı dünyası için de önemli verilerdir. Bununla birlikte, İran'daki sorunun görece düşük ekonomik güç ve ambargo sebebiyle olası tıbbi ilaç/malzeme eksiklikleri ile ilişkisi de söz konusu olabilir. Ayrıca Haziran'da başlayan düşüş eğiliminin mevsimsel etkisi gözlemlenmelidir.

Not: Üst sağ grafikteki durum analitik çalışmalarında ikinci dalga olarak değil, "ikinci tepe/çift tepe formasyonu" olarak da değerlendirilebilir. İkinci dalga, bu durumdan ziyade yayılımın neredeyse bitmesinden bir süre sonra ortaya çıkabilecek bir hareketi daha iyi tanımlamaktadır. Bununla birlikte, virüsün yayılımı alanında terminolojiyi belirleme işinin tıp camiasında olduğunu belirtmek gerekir.